

LUND UNIVERSITY

Kolon: Ett interpersonellt skiljetecken

Katourgi, Alexander

Published in:
Svenskans beskrivning 38

2024

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Katourgi, A. (2024). Kolon: Ett interpersonellt skiljetecken. I D. Jansson, I. Melander, G. Westberg, & D. Yassin Falk (Red.), *Svenskans beskrivning 38: Förhandlingar vid trettioåttonde sammankomsten. Örebro 4–6 maj 2022, del I* (s. 84–100). (Svenskans beskrivning; Vol. 38). Örebro universitet. <https://oru.diva-portal.org/smash/get/diva2:1854406/FULLTEXT01.pdf#page=84>

Total number of authors:
1

Creative Commons License:
Ospecificerad

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Kolon: Ett interpersonellt skiljetecken¹

Alexander Katourgi

1 Inledning

Deskriptiva interpunktionsstudier kommer ofta tidigt fram till att skiljetecknen inte bara tjänar prosodiska eller syntaktiska syften, utan också mer utpräglat semantiska och pragmatiska. Man menar att skiljetecken används för att strukturera texten och underlätta läsningen, ibland genom att direkt markera att skribenten kommenterar texten som sådan eller vänder sig till läsaren (se bland andra Karhiahö 2003, Bredel 2008, Patt 2013, Dahl 2015). Med detta i åtanke undersöker jag i denna studie skiljetecknet kolon närmare ur ett funktionellt perspektiv. Syftet är att bidra till vår förståelse för skiljeteckensbruket med fokus på interpunktionens interpersonella egenskaper, ett område som inte tidigare behandlats inom svensk textforskning.²

I och med fokuset på ett meningsinternt skiljetecken blir artikeln också ett bidrag till forskningen om satsperiferin och den komplexa meningen, vilka liksom interpunktionen uppburit begränsad uppmärksamhet i svensk textlingvistik. I sammanhanget är satsperiferin särskilt intressant eftersom dess innehåll kännetecknas av tydligt interpersonella eller talarorienterade drag, ett faktum som beaktats mer inom samtals- och interaktionslingvistik (Norrby 2014:133–134; jfr SAG 4:439, 452). Den fråga jag vill besvara med denna artikel är: Vad karakteriserar bruket av kolon och meningarna det uppträder i, med fokus på relationen mellan det som kommer före och efter skiljetecknet?

För att besvara frågan gör jag en analys av diskursrelationer mellan textsegmentet före och efter kolon i ett urval meningar från en dagstidningskorpus. Analysen görs utifrån *connectivity model* (Renkema

¹ Stort tack till Lisa Holm, Marit Julien samt två anonyma granskare för värdefulla kommentarer på en tidigare version av artikeln.

² Se dock Dahl 2015 och Collberg 2020, som undersöker andra pragmatiska aspekter hos interpunktion och textstruktur.

2009). För att visa hur just kolonbruket utmärker sig i den aktuella korpusen gör jag också en jämförande kvantitativ analys med ett kontrollmaterial.

2 Teori

Kolon kan sägas avgränsa två textpartier som utgör självständiga diskurssegment, även om de inte är satsformade, eftersom de båda tycks utföra egna språkhandlingar (Katourgi 2022:144, 156). Segmenten kan sägas ha detta gemensamt med exempelvis appositioner och parentetiska inskott, som uppträder i samma topologiska positioner (se även SAG 3:110, de Vries 2007:219, Döring 2015). Ett mer diskursivt sätt att se på saken är att alla textpartier som lätt kan utvidgas till sats, därför att de har så pass starkt informationsvärde, är segment. Detta ingår i det Renkema kallar för *den diskursiva principen* (Renkema 2009:11–14). Närliggande är *den dialogiska principen*, som betraktar texten som en dialog med en föreställd läsare. Vid slutet av varje segment har läsaren möjlighet att ställa en fråga, och nästa segment tjänar som svar på den frågan (s. 15–16). Skiljetecken kan (men behöver inte) markera sådana responspunkter i skriven text (s. 128), och därmed skulle olika skiljetecken också kunna tänkas markera olika frågor hos den tänka läsaren – eller väcka olika frågor hos den faktiska.

Nunberg (1990) är den första som tar sig an uppgiften att göra en strukturell textanalys med utgångspunkt i interpunktionen. För detta föreslår han en textgrammatik, separat från den syntaktiska grammatiken, som beskriver hur text struktureras. Han menar att till meningar kan adjungeras självständiga fraser, avgränsade av kolon, tankstreck och parentes (jfr Dahl 2015:181–182), vilket jag tolkar som att dessa tre tecken skulle uppträda i likartade strukturer. Min tolkning av kolonstrukturen illustreras i figur 1, som är baserad på Nunbergs beskrivningar och bygger vidare på de figurer som presenteras i Bredel 2008 (s. 197) och Katourgi 2022 (s. 138). Samma schema torde vara tillämpligt även på meningar med tankstreck och parentes, vilka dock inte behandlas närmare här. Exempelmeningarna i figuren är hämtade ur mitt material, som beskrivs närmare i avsnitt 3.

			Ram	
Ankare			. Tillägg .	
	Fyra män	har regiserat filmerna	: Chris Columbus, Alfonso Cuarón, Mike Newell och David Yates	.
Sverige har	två sådana lag	i sin grupp	: Uzbekistan och Puerto Rico	.
Han skriver		i ett mejl	: "När det gäller domen så har jag tagit mitt straff [...]"	.
	Teknik		: Hon jobbade målmedvetet med vissa funktioner [...]	.
Nu har fotbollsförbundets ordförande Luis Rubiales presenterat	en reservort		: Sevilla	.
När [...] Jimmie Åkesson angående SD:s inställning till regeringsfrågan efter nästa val säger			: "Vi vill inte skapa oreda och kaos"	– då kommer det snärjande förflutna i kapp.

Figur 1. Kolonstrukturens uppbyggnad.

Det adjungerade textparti som följer på kolon har i litteraturen fått olika namn och uppfattats på olika sätt. Här väljer jag att kalla det för *tillägg*, en benämning som *Svenska skrivregler* använder om förklarande textpartier som följer på diverse skiljetecken (Språkrådet 2017:204, 214, 217; jfr SAG 4:973).

En rent grafisk avgränsning av tillägget problematiseras något av det faktum att det kan omfatta flera meningar och till och med stycken,

varför analytikern också måste beakta semantiska kriterier. Tillägget innebär i regel en vidareutveckling av en referent eller proposition som omnämns i föregående textparti. Sådana vidareutvecklade element kallas i *The Cambridge grammar of English* för *anchor* (Huddleston & Pullum 2002:66–67). Jag använder därför *ankare* för att benämna det element vars tolkning avgör eller avgörs av tilläggets tolkning. Ankaret i kolonstrukturen kan exempelvis vara koreferentiellt med tillägget, ange identiteten hos tilläggets referent, ange ett attribut hos tilläggets referent, utgöra en proposition som vidareutvecklas i tillägget eller peka på tillägget (se även de Vries 2007:223–228). Om ankaret pekar ut tillägget, alltså är demonstrativt, kan det utelämnas, liksom i tredje och sjätte exemplet i figur 1 (se även Petersson 2014, Katourgi 2022).

Det textsegment som ankaret ingår i och som tillägget adjungeras till kallar jag för *ram*, eftersom det omsluter tillägget och avgränsar kontexten inom vilken tillägget ska förstås. Som begrepp definieras *ram* och tillägg alltså grafiskt och linjärt: tillägget kan inte inleda en mening, utan är avhängigt ett framförställt ankare som det vidareutvecklar (Nunberg 1990:27, 32–33).³ Till skillnad från i tankstreck- och parentesstrukturer kommer det sällan mer raminnehåll till höger om tillägget i kolonstrukturer, men som det sista exemplet i figur 1 visar är det inte omöjligt. Alternativt ska textpartiet till höger inte ses som del av ramen utan som ett eget, överordnat segment i den aktuella strukturen. Oavsett vilket avgränsas tillägget även till höger, här av ett tankstreck.

3 Material och metod

Materialet jag har analyserat i denna studie är hämtat från texter publicerade i rikstäckande svenska dagstidningar under 2021. Språkbruket i dessa antas representera den vårdade standardsvenska som språkvården traditionellt har utgått från i sina rekommendationer, inklusive beskrivningarna av skiljetecknen (Svenska språknämnden

³ Vissa parentesavgränsade tillägg kan stå framför sina ankaren, motsvarande framförställda attribut – som i *Hon dricker (grönt) te* – men inte heller dessa uppträder gärna meningsinitialt (Nunberg 1990:40–41).

2005:30). Med hjälp av tjänsten *Mediearkivet* (Retriever u.å.) har jag byggt en korpus bestående av drygt 4,7 miljoner ord brödtext från *Aftonbladet*, *Dagens Nyheter*, *Expressen* och *Svenska Dagbladet*, avgränsat till de stora ämnena brott, kultur, politik och sport. Ur denna korpus har jag valt ut 512 jämnt utspridda kolonstrukturer – 32 per kombination av ämne och publikation – att analysera närmare.

För att identifiera vad som karakteriserar kolonbruket interpersonellt undersöker jag diskursrelationerna mellan ram och tillägg i dessa 512 strukturer. För detta använder jag mig av *connectivity model* (Renkema 2009), hädanefter CM. Liksom andra modeller för diskursanalys är CM förbundet med ett stort mått av subjektivitet i bedömningarna och etiketteringarna av diskursrelationer (se t.ex. Taboada & Mann 2006:442–445), men tolkningen underlättas bland annat av det att CM ställer upp diskursrelationerna i en tydlig taxonomi, så analytikern inte behöver väga mellan två närbesläktade etiketter utan kan välja den kategori de båda tillhör (Renkema 2009:100).⁴

CM gör en överordnade uppdelning av diskursrelationerna i en *adjunktionell* och en *interjunktionell* nivå. Adjunktionella diskursrelationer gäller de semantiska relationer som uttrycks mellan propositioner eller referenter; angränsande segment i en koherent text anses alltid ha en adjunktionell relation till varandra och nivån motsvarar i viss mån SFL:s logiska betydelsrelationer (Renkema 2009:90, jfr Halliday & Matthiessen 2014:460). Interjunktionella diskursrelationer tjänar istället pragmatiska syften i den aktuella kommunikationskontexten; dessa, till skillnad från de adjunktionella relationerna, är inte obligatoriska, och kan därmed betraktas som mer markerade. Här fokuserar jag på just de interjunktionella diskursrelationerna. Dessa motsvarar ungefär det som i SFL:s konnektionssystem kallas för interna betydelsrelationer, vilka beskrivs som interpersonellt orienterade. SFL:s konnektionssystem är också taxonomiskt uppställt, men särskiljer inte interna relationer från externa, det vill säga ideationellt orienterade

⁴ Till skillnad från exempelvis SFL har CM också en hierarkisk uppställning, vilket underlättar när analysen väger mellan två olika relationer. Detta har jag dock inte utnyttjat här.

(Halliday & Matthiessen 2014:611–612), vilket gör CM lämpligare för föreliggande analys.

En interjunktionell diskursrelation uppstår när avsändarens syfte med att yttra ett segment är att anmärka på, underlätta förståelsen för eller direkt påverka mottagaren att godta det utsagda (Renkema 2009:53–54, 64). Dessa tre relationskategorier kallas i CM för *Impressing*, *Processing* och *Expressing*. Kategorierna är inspirerade av Bühlers (1934) *Organonmodell* över språkets funktioner, vilken i sin tur vidareutvecklats av Jakobson (1960). De benämningar Jakobson använder för språkets funktioner har sedermera tagits upp även inom den svenska språkvetenskapen som den *konativa*, *kognitiva* och *emotiva* funktionen. Jag finner dessa termer lämpliga även i fråga om CM, och använder dem i min analys. Utöver dessa tre grundtyper särställer jag också de *anförande* relationerna, som i CM:s grundutförande är den högst ordnade undergruppen av kognitiva relationer (och där kallas *Attribution*). Denna relationstyp är särskilt vanlig vid kolon i tidnings-text, varför jag lyfter ut den.⁵ I figur 2 beskrivs och illustreras de interjunktionella diskursrelationerna, med *P* och *Q* som beteckningar för segmentens innehåll (eller delar därav).

Relation	Kort beskrivning	Konstruerat exempel
Konativ	P motiverar mottagaren att acceptera Q.	Alice dricker te. Det kan Elsa intyga.
Anförande	P tillskriver yttrandet av Q till någon annan.	Alice dricker te. Så sa Elsa.
Kognitiv	P klargör eller strukturerar läsningen av Q.	Alice dricker te. Alltså avkok på teblad.
Emotiv	P är en subjektiv kommentar till Q.	Alice dricker te. Det har hon förtjänat.

Figur 2. Överblick över analysmodellens interjunktionella diskursrelationskategorier.

⁵ Jämför SFL:s grundläggande uppdelning av betydelsereationer i anförande och icke-anförande (Halliday & Matthiessen 2014:443–444).

De interjunktionella diskursrelationerna identifieras alltså primärt utifrån pragmatiska kriterier, med hänvisning till något led i den kommunikativa situationen: avsändaren, mottagaren eller yttrandet självt. De konativa relationerna innebär att ett segment riktar ett annat direkt till mottagaren eller på annat sätt försöker påverka mottagarens inställning till det utsagda; det kan handla om att öka beredvilligheten att agera utifrån en uppmaning, acceptera ett sakinnehåll eller över huvud taget uppmärksamma det som sägs. Anförande relation innebär att det ena segmentet sätts in i en annan kontext än den aktuella kommunikationen, alltså tillskrivs ett annat här och nu. Den kognitiva gruppen innebär att diskursrelationen rör yttrandet som sådant; det ena segmentet är till för att underlätta för mottagaren att förstå det andra genom att klargöra det eller agera textstrukturerande. Emotiva relationer, slutligen, innebär att avsändaren ger någon typ av subjektiv kommentar till det utsagda, som en värdering eller tolkning. (Renkema 2009:54–59.) Inom varje kategori finns undertyper som kan tillämpas vid en finare analys, men dessa har jag bortsett från här.

Utifrån ovanstående modell har jag alltså analyserat relationen mellan ram och tillägg i 512 kolonstrukturer i ett nutida tidningsmaterial. I nästa avsnitt redovisar jag det kvalitativa resultatet av denna analys, och i avsnitt 5 gör jag en kortare kvantitativ exkurs för att ge perspektiv på hur kolonstrukturer förhåller sig till andra strukturer, sett till interjunktionell diskursrelation i tidningstext.

4 Kvalitativt resultat

Strukturerna (1–4) nedan illustrerar de fyra relationskategorierna jag använt mig av, i tur och ordning konativ, anförande, kognitiv och emotiv. Varje exempel följs av en etikett som anger källa i form av första bokstaven i tidningsnamnet (A, D, E, S) och ämnesbeteckningen (B, K, P, S). Således betecknas *Svenska Dagbladet Kultur* med SK, och så vidare.

- (1) Det kommer ut allt fler bra, välskrivna böcker för mellanåldern, som den kallas, den klassiska slukaråldern som brukar börja i nioårsåldern och ta slut när puberteten slår till. Ni vet: det brukar

handla om en elvaåring, för det är när man är elva år som man står på gränsen mellan barn och ungdom. [...] (AK)

- (2) – I efterhand så känner man ju bara: hur fan kunde jag gå på det? (SB)
- (3) Om det blir så att Linn Svahn inte får åka stafetten finns det en chans kvar: Tremilen på lördag. (ES)
- (4) Medan svenska skidtjejer vänt upp och ned på både världen och Therese Johaug har herrarna länge klafsats runt i ständig blötsnö. Men det finns hopp: när Oskar Svensson mycket överraskande vann sprinten i Tour de ski var det inte bara Linn Svahn som blev överlycklig. (EK)

Exempel (1) illustrerar en konativ relation, där ramen explicit riktar tillägget till mottagaren som för att begära ett instämmande. Struktur (2) exemplifierar en anförande relation, där ramen tillskriver yttrandet av tillägget till en annan talsituation än den aktuella. (3) visar en kognitiv relation, där tillägget klargör betydelsen i ramen (närmare bestämt i ankaret *en chans*). Till sist ser vi i (4) en emotiv relation, där skribenten i ramen värderar sakinnehållet i tillägget som något hoppfullt. Observera att fler än en typ av relation kan förekomma mellan samma två segment.

Kognitiva relationer kan utöver att klargöra också textstrukturera, vilket innebär att det ena segmentet är en metatextuell kommentar till det andra, som den rubricerande ramen i (5).

- (5) Fotnot: Olle heter egentligen något annat. (EB)

Anförande relation är mycket vanlig vid kolon i mitt material. Struktur (2) ovan är ett exempel på anförande relation utan inslag av andra relationer, men det är också vanligt att anförande relationer samförekommer med (övriga) kognitiva: i (6) tjänar det anförda segmentet också till att klargöra det som sägs i det icke-anförda.

- (6) Hon förespråkar ett ”holistiskt” tänkande kring batteriproduktionen:
– Det är hela ekosystem som vi måste bygga upp nu runt de här fabrikena. (SP)

Emotiva och konativa relationer förekommer i detta material nästan aldrig ensamma, utan sammanfaller ofta med kognitiva relationer. Emotiv-kognitiv relation innebär att skribentens subjektiva tolkning eller värdering samtidigt ska fungera som ett klargörande av det kommenterade, som i (7), där tillägget både förklarar och värderar det spelsätt som nämns i ramen. Konativ-kognitiv relation innebär typiskt att ett textstrukturerande segment samtidigt bidrar till att positionera motstående segment i texten och att få mottagaren att lägga märke till det, som i (8).

- (7) De fortsatte som mot VSK: långsamt, slarvigt, idéfattigt och utslutande beroende av enskilda spelares individuella skicklighet. (AS)
- (8) Först och främst: validera hans känslor. [...] (SK)

De huvudsakliga kognitiva relationstyperna i CM är den klargörande (förklarande), den textstrukturerande (metatextuella) samt den anförande, som jag här brutit ut. Men analysen tydliggör också varför de tre typerna räknas ihop i CM. Betänk (9), vars diskursrelation jag i förstone betraktat som klargörande.

- (9) Det är ett samhällsproblem som hela samhället får stötta upp: skola, polis, socialtjänst, föräldrar, vuxna. (SS)

Tillägget i (9) är en uppräkningsstruktur som står i apposition med ankaret *hela samhället*, som är subjekt i bisatsen. Uppräkningens längd motiverar placering utanför satsen så strukturen blir lättare att tolka, hellre än att uppräkningsstrukturen intar subjektets plats eller skjuts in därjämte (se även SAG 3:554, 559). Kolonet blir därmed ett redskap för att strukturera och förenkla läsningen, samtidigt som det urskiljer den förklarande (eller intressanta) informationen. Samma förhållande kan sägas gälla i anföring, där yttranden som omfattar flera meningar kan motsvara verbkomplement. I (10) har jag markerat komplementets ordinarie plats med en nolla.

- (10) Turkietexperten Ehud Toledano sade Ø på måndagen till Israels radio:

– Detta har inget med spioneri att göra. Det är en signal från turkarna att Israel inte kan ignorera dem. Det var dumt av oss, när turkarna mer eller mindre erkände att de hade fel när de bröt med oss, att vända dem ryggen. [...] (DB)

Appositioner som den i (9) kan markeras av olika skiljetecken, men kolon torde vara det enda som platsar i (10), alltså för att markera att ett citat på flera meningar ska förstås som motsvarande verbkomplement i det föregående (Bredel 2008:202). Därmed kan även de rent anförande kolonstrukturer förstås som kognitiva, i bemärkelsen strukturerande.

Några få kolonstrukturer har inte tillskrivits någon interjunktionell relation. Ett exempel är (11):

(11) Hon fortsätter: ”Min älskade bror! Jag ser dig, jag ser hela dig”, skriver hon och avslutar med ett hjärta. (EK)

Vid första anblick liknar strukturen i (11) en anakolut, eller en pivåkonstruktion: ett citat både föregås och följs av anförande satser. Den senare av dessa satser verkar dock vara närmare knuten till citatet, av interpunktion och ordföljd att döma (jfr de Vries 2006:221). Detta tyder på att ramens *fortsätter* inte ska tolkas anförande, utan intransitivt. Det som följer på kolonet blir alltså närmast en vidareutveckling av det att talaren fortsätter.⁶ Med denna analys hade strukturen kunnat omformuleras som (11’):

(11’) Hon fortsätter: hon skriver ”Min älskade bror! Jag ser dig, jag ser hela dig” och avslutar med ett hjärta.

Det ska dock inte uteslutas att strukturen i (11) faktiskt är en pivåkonstruktion. I så fall är relationen mellan ram och tillägg alltså betrakta som anförande. I några av dessa strukturer är citatet mycket längre; då kan det vara möjligt att den senare anförande satsen ska påminna läsaren om källan. Det faktum att det är kolon som används här, istället för exempelvis semikolon eller punkt, torde trots allt

⁶ Tillägget kan möjligen tolkas som en klagörande illustration av ramen, vilket innebär kognitiv relation.

bidra till tolkningen att även det föregående leDET är en ram som också anför.

Några strukturer i materialet har jag kunnat tillskriva tre samtidiga diskursrelationer. En sådan är (12):

(12) På den indonesiska ön Bali får utlänningar som påträffas utan pandemiaccessoaren framför alla andra räkna med en mer ovanlig påföljd: armhävningar. (SB)

Ramen i (12) innefattar skribentens subjektiva reaktion på innehållet i tillägget, det vill säga att det är en mer ovanlig påföljd. Samtidigt tjänar tillägget som ett klargörande av det underspecificerade anket, och hela konstruktionen är markerad på ett sätt som ger emfas till tillägget och därmed riktar läsarens uppmärksamhet. Det hade inte åstadkommit om strukturen uttrycks i ett enda segment, som i (12').

(12') På den indonesiska ön Bali får utlänningar som påträffas utan pandemiaccessoaren framför alla andra räkna med den mer ovanliga påföljden armhävningar.

Sannolikt bidrar kolonet självt till en interjunktionell tolkning, eftersom det har blivit konventionaliserat i dessa kontexter och därmed gynnar en läsning som andra skiljetecken inte gör (Karhiaho 2003:53, 71–72; Bredel 2008:195). I och med att kolon ofta avgränsar annex, och annex uppfattas som interpersonella kommentarer (SAG 4:440, Norrby 2014:133–134), torde tecknet alltså tolkas liknande vid konstruktioner andra än de som räknas till annexen; SAG talar också om att vissa segment i komplexa meningar kan ha en ”annexliknande relation” till andra (SAG 4:719, 783, 834).

Kolon kan betraktas som ett medel att underlätta tolkningen eller styra läsningen (Karhiaho 2003:170, Bredel 2008:195). Ur det perspektivet skulle i princip vartenda kolon i materialet kunna sägas markera samtidig kognitiv och konativ relation – kolon både strukturerar texten och riktar läsarens uppmärksamhet. Detta går hand i hand med observationer om att kolon fungerar framåtpekande och informationsstrukturerande; det riktar uppmärksamheten mot ny och fokuserad information, eller följer på ett rubrikliknande led som etiketterar det följande (Say 1998:37, Patt 2013:245–248, Dahl 2015:169,

Katourgi 2022). Bilden av kolon som ett framåtpekande tecken återkommer på många håll i litteraturen, men det kan vara värt att fråga sig om detta verkligen särställer kolon från andra skiljetecken – och kanske är det inte ens ett drag hos skiljetecknet, utan en självklar följd av att vi alltid för blicken framåt i texten när vi läser.

5 Kvantitativt resultat

I tabell 1 nedan presenteras fördelningen av de fyra relationerna i mitt materials 512 kolonstrukturer. Observera att varje enskild kolonstrukturer kan tilldelas flera relationer, vilket innebär att summan är högre än 512. I tabell 2 anges istället antal strukturer per antal tillskrivna relationer.

Tabell 1. Förekomst av de fyra relationstyperna i 512 kolonstrukturer.

Relation	Antal	%
Konativ	60	6,9
Anförande	265	30,6
Kognitiv	359	41,4
Emotiv	183	21,1
SUMMA	867	100

Tabell 2. Kolonstrukturer med ett visst antal samtidiga interjunktionella relationer.

Relation	Antal	%
0 relationer	15	2,9
1 relation	214	41,8
2 relationer	196	38,3
3 relationer	87	17,0
SUMMA	512	100

Som tabellerna visar är de interjunktionella relationerna väl representerade i materialets kolonstrukturer, med 867 diskursrelationer på 512 kolonstrukturer. Över hälften av alla strukturer kan tillskrivas två eller tre av de fyra relationerna samtidigt, och som jag föreslagit ovan

skulle en mindre konservativ analys generera en ännu större andel. Den höga andelen kognitiva och anförande relationer kan förstås hänföras till genren, som involverar många förtydliganden för att passa en bred målgrupp, tillika citat från andra än avsändaren – i ett annat material hade det inte nödvändigtvis varit relevant att särskilja de anförande relationerna från övriga kognitiva.

Men frågan är om den höga andelen interjunktionella relationer egentligen är unik för strukturer med kolon; kanske är de höga värdena blott ett resultat av en allt för inkluderande och generellt utformad analysmodell. För att pröva validiteten har jag därför gjort en motsvarande analys av de interjunktionella diskursrelationerna mellan textsegment som avgränsas med punkt, det vill säga grafiska meningar. För denna mindre analys har jag begränsat mig till 128 exempel – 8 per tidning och ämne – på meningsfinala punkter, för att analysera relationen mellan föregående och följande mening. Punkt i styckeslut har förbisetts, eftersom relationer över styckegräns kan tänkas skilja sig från dem inom stycket. Resultatet av denna mindre analys redovisas i tabell 3 och 4.

Tabell 3. Förekomst av de fyra relationstyperna i 128 meningsspar.

Relation	Antal	%
Konativ	12	19,7
Anförande	-	-
Kognitiv	34	55,7
Emotiv	15	24,6
SUMMA	61	100

Tabell 4. Meningspar med ett visst antal samtidiga interjunktionella relationer.

Relationer	Antal	%
0 relationer	76	59,4
1 relation	43	33,6
2 relationer	9	7,0
SUMMA	128	100

Som tabellerna visar utgör kognitiva och konativa relationer en större andel av diskursrelationerna mellan meningar, på bekostnad av de anförande. Mest relevant i det här sammanhanget är dock att 76 av 128 meningspar inte uppvisar någon påtaglig interjunktionell relation sinsemellan, och av kvarstående 52 är det endast nio som uppvisar mer än en sådan relation. Möjligheten finns, men är inte alls så utpräglad som hos kolon. Exempel (13) nedan illustrerar meningsgränser både med och utan interjunktionell relation. Utdraget handlar om Skansens stängning under covid-pandemin. Jag har numrerat meningarna.

- (13) – ⁽¹⁾Annars är krisen ett fullbordat faktum. ⁽²⁾Vi brukar dra in våra pengar under sommarens högsäsong och i december, men att sedan gå med underskott andra delar av året. ⁽³⁾När vi stängde var det främst för att bidra till minskad smittspridning, men nu håller vi stängt av både ekonomiska skäl och pandemiskäl. ⁽⁴⁾Vi har inte råd att öppna. (DK)

Den automatiskt valda punkten, och därmed den relation som tagits upp i tabellerna, är den mellan mening 2 och 3. Här finns ingen interjunktionell relation att tala om, utan bara en adjunktionell. Interjunktionella relationer finns däremot mellan de närmare sammanhörande mening 1 och 2 liksom mellan 3 och 4. I min bedömning skulle dessa punkter också kunna ersättas med kolon, till skillnad från punkten mellan mening 2 och 3.

6 Avslutning

Utifrån denna undersökning kan konstateras att beskrivningarna av kolon som ett interpersonellt skiljetecken tycks motiverade. Kolon är ett tecken som i hög grad avgränsar diskurssegment som tjänar till att uttrycka subjektiva kommentarer om angränsande text, strukturera läsningen och underlätta förståelsen av texten eller påverka läsarens uppfattning av texten. Sannolikt beror detta på att kolonet avgränsar den utvidgade satsens för- och efterfält, vilka tidigare beskrivits som utrymmen för talarorienterade anmärkningar. Det kolonet självt bidrar med torde alltså vara att signalera till läsaren att det föregående eller följande ska förstås som ett kompletterande yttrande, som tjänar till att styra eller underlätta tolkningen av det angränsande segmentet.

Detta skiljer tecknet från meningsavslutande tecken som punkt, men det är mycket möjligt att det inte skiljer sig lika mycket från andra meningsinterna skiljetecken. Framtida interpunktionsstudier kan med fördel riktas för att utreda likheter och skillnader mellan konstruktioner som annex och appositioner, mellan olika skiljetecken samt bruket i andra genrer än tidningstext.

Litteratur

- Bredel, Ursula. 2008. *Die Interpunktion des Deutschen: Ein kompositionelles System zur Online-Steuerung des Lesens*. Tübingen: Max Niemeyer.
- Collberg, Philippe. 2020. *Meningar i text: Satsradning i teoretisk och empirisk belysning*. Lund: Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet.
- Dahl, Alva. 2015. *I skriftens gränstrakter: Interpunktionens funktioner i tre samtida svenska romaner*. Uppsala: Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.
- Dawkins, John. 1995. Teaching punctuation as a rhetorical tool. I: *College composition and communication* 46:4. S. 533–548.
- Döring, Sandra. 2015. Parentheticals are – presumably – CPs. I: Marlies Kluck m.fl. (red.): *Parenthesis and ellipsis: Cross-linguistic and theoretical perspectives*. Berlin: Mouton De Gruyter. S. 109–146.
- Halliday, Michael A K & Matthiessen, Christian M I M. 2014. *Halliday's introduction to functional grammar*. Fjärde upplagan. New York: Routledge.
- Jakobson, Roman. 1960. Closing statements: Linguistics and poetics. I: Thomas A Sebeok (red.) *Style in language*. Cambridge: The Technology Press of Massachusetts Institute of Technology. S. 350–377.
- Karhiahio, Izabela. 2003. *Der Doppelpunkt im Deutschen: Kontextbedingungen und Funktionen*. Göteborg: Tyska institutionen, Göteborgs universitet.

- Katourgi, Alexander. 2022. Kolon: Ett informationsstrukturerande skiljetecken. *Språk och stil: Tidskrift för svensk språkforskning* NF 31(2). S. 134–159.
- Norrby, Catrin. 2014. *Samtalsanalys: Så gör vi när vi pratar med varandra*. Tredje upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Nunberg, Geoffrey. 1990. *The linguistics of punctuation*. Stanford: Center for the study of language and information, Leland Stanford Junior University.
- Nunberg, Geoffrey; Briscoe, Ted & Huddleston, Rodney. 2002. Punctuation. I: Rodney Huddleston & Geoffrey K. Pullum (red.): *The Cambridge grammar of the English language*. Cambridge: Cambridge University Press. S. 1723–1764.
- Patt, Sebastian. 2013. *Punctuation as a means of medium-dependent presentation structure in English: Exploring the guide functions of punctuation*. Tübingen: Narr.
- Petersson, David. 2014. *The highest force hypothesis: Subordination in Swedish*. Lund: Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet.
- Renkema, Jan. 2009. *The texture of discourse: Towards an outline of connectivity theory*. Amsterdam: John Benjamins.
- SAG = Teleman, Ulf; Hellberg, Staffan & Andersson, Erik. 1999. *Svenska Akademiens grammatik*. Band 1–4. Stockholm: Svenska Akademien & Norstedts ordbok.
- Say, Bilge. 1998. *An information-based approach to punctuation*. Ankara: The department of computer engineering and information science, Bilkent University.
- Språkrådet. 2017. *Svenska skrivregler*. Fjärde upplagan. Stockholm: Institutet för språk och folkminnen & Liber.
- Svenska språknämnden. 2005. *Språkriktighetsboken*. Stockholm: Nationalencyklopedin.
- Taboada, Maite & Mann, William C. 2006. Rhetorical Structure Theory: looking back and moving ahead. *Discourse Studies* 8(3). S. 423–459.

de Vries, Mark. 2006. Reported direct speech in Dutch. *Linguistics in the Netherlands* 23. S. 212–223.

de Vries, Mark. 2007. Invisible constituents? Parentheses as B-merged adverbial phrases. I: Nicole Dehé & Yordanka Kavalova (red.): *Parentheticals*. Amsterdam: John Benjamins. S. 203–234.